

Ei korruptiolle!

Sano Ei korruptiolle! Juttu käsittelee korruption tunnistamista ja torjuntaa sekä eettistä kanavaa.

[Toimi oikein ja ehkäise korruptiota | korruptiontorjunta.fi](https://www.korruptiontorjunta.fi) IIA Suomi (The Institute of Internal Auditors Finland) järjesti 3.11.2021

65 v. juhlaseminaarin, jossa aiheina olivat hyvä hallinto osana korruption torjuntaa, Whistle Blow -kanava ja korruption vaaran vyöhykkeet: integriteetin loukkaukset, hyvä veli -verkostot ja vallan väärinkäyttö.

Markus Kiviaho (HM, JHTT, CGAP, CRMA) avasi päivän kertomalla korruptiosta eli vaikutusvallan väärinkäytöstä ilmiönä. Kiviaho kysyi, kuinka moni osallistujista on sitä mieltä, että edustamiensa organisaatioiden johto on selkeästi korruptiota vastaan ja toimii sen mukaisesti. **Allekirjoittanut oli yksi tämän kysymyksen kohdalla viitanneista.**

Mitä on korruptio?

Kiviaho kuvasi, miten korruption tarkoituksena on oikeudettoman edun tavoittelu, mikä voi konkretisoitua taloudellisena tai muuna aineellisena etuna tai hyötynä. Etu tai hyöty voi olla luonteeltaan myös poliittiseen tai sosiaaliseen asemaan ja statukseen liittyvää. Korruptio voi ilmetä kaksoisrooleina ja eturistiriitoina, lahjontana tai kestitsemisenä, kartelleina, myös lainvastaisena tai epäeettisenä

päätösten valmisteluna sisältäen tosiasioiden ja riskien pimitämisen päätöksentekijältä.

Ilmiönä korruptiota ilmenee usein silloin, kun vaikutusvalta on sitä merkittävämpää, mitä enemmän valta-asetat kasautuvat pienelle ja verkostoituneelle joukolle, jonka jäsenillä on erilaisia kaksoisrooleja sekä vahva keskinäinen lojaliteetti. Lisäksi ilmiö saattaa perustua toimijan poliittiseen, sääntöihin perustuvaan organisatoriseen asemaan, taloudelliseen asemaan, kestäviin henkilökohtaisiin suhteisiin sekä hyviin kontakteihin. Kiviaho huomautti, että kun vaikutusvaltaa käytetään väärin rajatun ryhmän intressien edistämiseksi, ollaan jo korruption puolella.

Huomionarvoista on, että korruptio liittyy usein kehittymättömään keskustelukulttuuriin, itse ilmiön kieltämiseen ja vähättelyyn, puuttumattomuuteen sekä korruption syyllistyneiden peittelyyn ja suojeluun. ***Organisaatioissa on tärkeää tunnistaa, piilekö korruption ilmiöille riskiä vastatoimista.***

Vaasan yliopiston hallintotieteen professori Ari Salminen lisäsi korruption ilmenemismuotoihin vaalitulosten vääristämisen, julkisten hankintojen kilpailuttamisen vääristämisen, harmaan alueen päätöksenteon, oikeudellisesti puutteellisen päätöksenteon ja poliittisen rahoituksen muuttumisen lahjataloudeksi (epäterveet sitoumukset). Valta ja talous ovat korruptioita aktivoivia tekijöitä.

Kuva: Näin korruptio voi ilmetä

Näin korruptio voi ilmetä

Kuvan lähde: [Korruptio | korruptiontorjunta.fi](https://www.korruptio.fi/) 2021

Johdon valvontavelvollisuus

Arvopaperimarkkinayhdistys ylläpitää pörssiyhtiöille laadittua *Good Governance* hallinnointikoodia. Moni hallinnointikoodin periaatteista sopivat sellaisenaan myös julkishallintoon: avoimuus, läpinäkyvyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, oikeasuhtaisuus ja tuloksellisuus. Hallinnointikoodin [\[1\]](#) mukaan jos johto ei ole tietoinen organisaatiossa tapahtuneista sisäisen valvonnan laiminlyönneistä, niin johdon valvontavelvollisuutta on laiminlyöty. Kiviaho nosti myös esille Pirkanmaan hallinto-oikeuden tekemän ratkaisun, jossa todetaan, että johdolle kuuluu selontottovelvollisuus.

Ari Salminen kertoi omassa puheenvuorossaan siitä, miten **tutkimustulosten valossa on havahduttu mielenkiintoiseen ilmiöön**: niissä suhteellisen korkean korruption maissa, joissa ilmenee myös raskaan luokan korruptiota (grand

corruption), on usein kattava korruptionvastainen lainsäädäntö ja korruption torjuntaan erikoistuneita viranomaisia. Yhtenä esimerkkejä ovat useat entisen Itä-Euroopan maat. Pohjoismaiden kaltaisissa alhaisen korruption maissa, joissa kansainvälisten mittauksen mukaan esiintyy runsaammin pienimuotoisempaa korruptiota (petty corruption), on samalla myös kevyempi korruptionvastainen lainsäädäntö (regulaatio).

Oma kysymyksensä kuitenkin on, että tuleeko Suomen tyytyä näennäisesti hyvään tilanteeseen. Ehkä ei. Korruptionvastaista työtä tulee suunnata niihin korruption ongelmiin, jotka ovat Suomelle tyypillisiä, ja haittaavat eniten suomalaisen yhteiskunnan toimintaa. Myös uusi korruptiota torjuva lainsäädäntö on tällöin tärkeää (viime aikoina mm. whistleblowing, ylimpien virkamiesten karenssi, sidonnaisuuksien ilmoittaminen yms.).

Salminen nosti myös puheessa mielenkiintoisen huomion siitä esille, että korruption juurisyyt, seuraukset ja torjunta (reformit) selittyvät ja tulevat ymmärretyksi paljolti eri tavoin kun kyseessä ovat toisaalta kehittyneet (teollistuneet ja ns.rikkaat maat) maat ja toisaalta kehittyvät maat. Esimerkiksi äärimmäisen köyhän maan korruption selitys (ja ymmärtäminen) lähtee laajoista arvioista, kuten yhteiskunnan rakenteiden kehittyneisyydestä, talouden tilasta, poliittisen järjestelmän toimivuudesta ja kansalaisten oikeuksista. Korruption torjunnan ja reformien kohdalla (usein länsimaissa tuotettu) 'one fits all' -malli ei ole täysin toimiva.

Hyvä veli -verkostot ovat Suomelle tyypillinen korruption alue, mikä ilmenee piilokorruptiona. Muita kansalaiskyselyjen esiin nostamia tyypillisiä korruption alueita ovat suosinta, vallan väärinkäyttö ja huono hallinto. 'Code of silence' -ilmiötä, jossa ei puututa havaittuihin väärinkäytöksiin tai epäeettiseen toimintaan, on erityisen vahingollinen.

Korruption torjunta

Salminen esitti korruption torjuntakeinoksi siirtymisen *regulaatiosta eettisyyteen*. Torjunnan perustana tulisi olla eettiset arvot ja eettisyyden kehittämistä korostavat koodit (high road of ethics). Eettisyyden ytimeen ei päästä 'stay out of trouble' -triviaalilla ajattelulla, jossa korostuu pelkkä muodollisten määräysten noudattaminen.

Luottamus ja sen vahvistaminen on kaiken keskiössä. Korruptiivisten verkostojen torjuntaa voidaan tehdä lainsäädäntötyöllä, avoimuuden lisäämisellä ja eettisellä kehittämistyöllä. Rakenteellisen korruption torjuntaa voidaan tehdä terveiden instituutioiden vahvistamisella.

Suomen rikoslaki soveltuu lahjusrikkomuksiin, lahjomiseen elinkeinotoiminnassa, virka-aseman väärinkäyttämiseen ja virkavelvollisuuden väärinkäyttämiseen. Korruptio voi ilmetä kuitenkin myös moitittavana toimintana, jolloin liikutaan niin sanotusti harmaalla vyöhykkeellä, mutta toiminta ei ole vielä tuomittavaa eli lain rikkomista.

Whistle Blow -ilmoituskanava

Seminaarissa oikeusministeriössä työskentelevä **neuvotteleva virkamies Juha Keränen (OTL)** kertoi valmistelusta Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelua koskevaksi kansalliseksi laiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi. **Lisäksi Oy Projnik Ab yrityksessä työskentelevä Niklas Reuter sekä Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnalla (SOK) työskentelevä riskienhallintapäällikkö Anna-Liisa Flink** kertoivat omista puheenvuoroissaan Whistle Blow -kanavasta ja antoivat vinkkejä kanavan käyttöönottoon.

Keränen kertoi, että valmistelussa olevassa kansallisessa lainsäädännössä tullaan sanktioimaan ilmoituskanavaan tehdyt väärät ilmoitukset, jotka on tehty haitantekotarkoituksessa. Lainsäädäntöön tullaan myös sisällyttämään vahingonkorvaus ja hyvitys, jos työnantaja kohdistaa ilmoittajaan vastatoimia (heikomman suoja) ja aiheuttaa siten ilmoittajalle vahinkoa tai haittaa.

Reuter kertoi kokemuksena ilmoituskanavasta, että whistleblowing-kanavan käyttöönottanut organisaatio osoittaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita kohtaan. Tämän vaikutuksena kyseisten organisaatioiden luottamus ilmoituskanavaa käyttöönettävää organisaatiota kohtaan kasvaa. Lisäksi on myös oletettavaa, että kanavalla on myönteistä vaikutusta häirinnän ja syrjinnän ehkäisyyn ja vähenemiseen.

Flink kertoi omia kokemuksia kanavan käyttöönotosta S-ryhmässä. Flink painotti, että kanavan käyttöönotossa keskiössä ovat ilmoitusten vastaanotto- ja käsittelyprosessin suunnittelu ja toteuttaminen sekä sisäinen ja ulkoinen viestintä. Kanava ei ole paikka normaalille esimies-työntekijä -dialogille, eikä kyse ole palautekanavasta. Ilmoituksentekijän luottamuksen tukeminen on tärkeää. Ilmoitusten käsittelyn tulee olla ratkaisuhakuista ja luottamusta rakentavaa.

S-ryhmässä ilmoituskanavasta vastaavat organisaation riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen asiantuntijat. Flink korosti sitä, että ilmoitusten käsittelyssä keskeisessä asemassa ovat käsittelijöiden riippumattomuus sekä ilmoittajan suojelun edellytykset.

Sisäministeriön eettinen kanava

Sisäministeriön valmisteluryhmässä on lähdetty valmistelemaan ilmoituskanavaa eettisenä kanavana, jonne olisi mahdollista ilmoittaa väärinkäytösepäilyjen lisäksi myös havaitsemastaan epäeettisestä toiminnasta. Ministeriössä on tahtotilana ottaa kanava käyttöön vielä joulukuussa 2021. Poliisilla on ollut kanava käytössä vuodesta 2019 ja Maahanmuuttovirasto on ottanut eettisen kanavan käyttöön lokakuussa 2021.

Kuva: Sano ei korruptiolle: kampanja avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden puolesta

Ei korruptiolle!

Oikeusministeriön alaisuudessa on valmisteltu Sano ei korruptiolle -kampanja, johon kaikki halukkaat organisaatiot voivat ilmoittautua mukaan vastustamaan korruptiota. Sisäministeriön hallinnonalalta kampanjassa on mukana poliisi. **Sisäinen tarkastus kannustaa myös sisäministeriötä ilmoittautumaan kampanjaan ja sanomaan ei korruptiolle!** Tarkastajina olemme jo mukana kampanjassa Sisäiset tarkastajat ry:n ja Valtionhallinnon tarkastajat ry:n kautta.

Lisää aiheesta kiinnostuneille

- Sano ei korruptiolle: kampanja avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden puolesta: [Sano ei korruptiolle | korruptiontorjunta.fi](https://www.korruptiontorjunta.fi)

- Lakihanke kansalliseksi väärinkäytösten ilmoittajien suojelua koskevaksi lainsäädännöksi: [Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta - Oikeusministeriö \(oikeusministerio.fi\)](#)
- Rehellisyys maan perii -Tutkimus hyvästä hallinnosta ja korruption torjunnasta. A. Salminen, Edita 2018.
- Bad apples or rotten barrel -Tutkimus yksilö- ja järjestelmäorientoituneen korruption perusteista. A. Salminen, Vaasan yliopiston Raportteja sarja 2021.

[1] Hallinnointikoodi, Corporate Governance 2020, Arvopaperimarkkinayhdistys ry: [hallinnointikoodi-2020.pdf \(kauppakamari.fi\)](#)

Allekirjoittanut toimii sisäministeriön sisäisen tarkastuksen yksikössä.